

बाइसाइकल ट्रेलर जानकारी पुस्तिका

बाइसाइकल ट्रेलर

जानकारी पुस्तिका

प्रकाशक: प्राक्टिकल एक्शन नेपाल
प्रथम संस्करण: फाल्गुन २०६३

सर्वाधिकार सुरक्षित: प्राक्टिकल एक्शन नेपाल, २०६३

पाइने स्थान :
प्राक्टिकल एक्शन नेपाल
पण्डोल मार्ग, लाजिम्पाट
पो.ब.नं. १५१३५
काठमाण्डौ ।

यस पुस्तिकामा प्रस्तुत विचारहरू लेखकका निजी हुन् ।

प्राक्कथन

नेपालको क्षेत्रगत एकीकरण एवं आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा यातायात क्षेत्रको भूमिका महत्वपूर्ण रहिआएको छ । हालसम्म ६० जिल्लाका सदरमुकामहरूमा मात्र सडक सुविधा उपलब्ध भए तापनि महङ्गो हुने, न्यून ट्राफिक घनत्व तथा एकीकृत विकास योजनाको अभावका कारण लगानीको दाँजोमा सडक क्षेत्रको आर्थिक प्रतिफल कम देखिएको छ । भौगोलिक अवस्था र आर्थिक स्थितिलाई हेर्दा देशको समग्र विकासमा टेवा पुऱ्याउन यातायात क्षेत्रको विकास एवं विस्तार हुनु जरुरी देखिन्छ । देशको भौगोलिक अवस्था र आर्थिक स्थितिलाई मध्यनजरमा राखेर उपयुक्त प्रविधिको विकास एवं विस्तार गरी अधिकतम व्यक्तिहरूलाई फाइदा पुऱ्याउन पहल गर्नु आजको आवश्यकता हो । यही आवश्यकता पूर्ति गर्न प्राक्टिकल एक्शन नेपालले यातायातका वैकल्पिक कार्यहरू गर्दै आइरहेको छ । बाइसाइकल ट्रेलर पनि यातायातको एउटा वैकल्पिक प्रविधि हो । तराईका अधिकांश ग्रामीण क्षेत्रहरूमा विशेषगरी सामान ढुवानी गर्न बाइसाइकल ट्रेलरको प्रयोग हुँदै आएको छ ।

स्थानीय स्तरमा बाइसाइकल ट्रेलर निर्माणको कामलाई छिटो, छरितो तथा दिगो बनाउन यसको ढाँचा तथा लागत अनुमानको कार्यका लागि प्राविधिक एवं व्यवसायी/निर्माणकर्तालाई सक्षम बनाउनु जरुरी छ । ट्रेलरको उपयोगिताका बारेमा स्थानीय उपभोक्तालाई जानकारी दिनु पनि त्यत्तिकै जरुरी छ । यसर्थ ट्रेलरसम्बन्धी जानकारी नपाएका निर्माणकर्ता/प्रयोगकर्ता एवं इच्छुकहरूका लागि सहयोग पुगोस् भन्ने उद्देश्यले यो निर्देशिका तयार पारिएको हो । यस पुस्तिकाले साइकल ट्रेलर निर्माणका लागि कहाँ सम्पर्क गर्ने, प्रारम्भिक निर्माण लागत कति लाग्छ, समुदायको क्षमता र सीपले भ्याउँछ/भ्याउँदैन जस्ता सान्दर्भिक चासोहरूलाई प्रष्ट्याउने प्रयास गरेको छ ।

प्राक्टिकल एक्शन नेपालले नेपाल अधिराज्यका विभिन्न स्थानहरूमा बाइसाइकल ट्रेलरहरूको विकास तथा विस्तार गर्न महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्दै आएको छ । अतः बाइसाइकल ट्रेलर प्रविधिको निर्माण गर्न, प्रयोगमा ल्याउन र लक्षितवर्गमा विस्तार गर्न यस निर्देशिकाको प्रयोगबाट मद्दत मिलेमा प्राक्टिकल एक्शन नेपालले आफ्नो सफलताको महसुस गर्नेछ ।

अन्त्यमा यस गहन कार्यमा संलग्न लक्ष्मण के.सी., जुन हाडा, उपेन्द्र श्रेष्ठ, सुजना उपाध्याय र रेणुका पाण्डे प्रति आभार प्रकट गर्दै भाषा सम्पादन गर्नुहुने श्री चन्द्रमणि भण्डारी, ग्राफिक्स चित्र बनाउनुहुने बाल कृष्ण सुवाल र फ्रिह्याण्ड चित्राङ्कन गर्नु हुने राजु श्रेष्ठलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु । धन्यवाद ।

अच्युत लुइटेल
राष्ट्रिय निर्देशक

विषयसूची

१. परिचय	१
२. बाइसाइकल ट्रेलरका फाइदाहरू	१
३. बाइसाइकल ट्रेलरका लागि आवश्यक उपकरणहरू	२
३.१ क्ल्याम्प प्रणाली (Clamp system)	२
३.२ ब्रेकिङ प्रणाली (Braking system)	३
३.३ बल जोइन्ट (Ball joint)	४
४. बाइसाइकल ट्रेलरको व्यवस्थापन प्रक्रिया	५
४.१ मर्मतसम्भार	५
४.२ दैनिक सञ्चालन तथा मर्मतसम्भार	५
४.३ नियमित सम्भार (Regular maintenance)	६
४.४ सम्भावित समस्याहरूको समाधान	६
५. प्रारम्भिक लागत	६
६. बाइसाइकल ट्रेलरमा पार्टपुर्जा फेरुपर्ने अवस्था	७
७. बाइसाइकल ट्रेलर निर्माणमा संलग्न सङ्घसंस्थाहरू	७

१. परिचय

सार्वजनिक यातायातका साधनहरूको पहुँच नभएका र आर्थिक स्थितिले निजी ढुवानी साधनको समेत सम्भावना नभएका तराईका विकट क्षेत्रहरूमा सामानहरूको ढुवानी गर्न बाइसाइकल ट्रेलर उपयुक्त वैकल्पिक माध्यमको रूपमा प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

निरन्तर भइरहने हडताल एवं बन्दमा समेत चलाउन सकिने, उपभोक्ताले व्यक्तिगत उपयोग तथा सञ्चालन गर्न सक्ने हुँदा यो प्रविधि विशेषगरी तराईका विकट क्षेत्रहरूमा प्रभावकारी मानिएको छ ।

एकपटकमा १०० किलोग्रामसम्म सजिलै ढुवानी गर्न सकिने यस ट्रेलरलाई आवश्यकतानुसार आकारमा ठूलो/सानो बनाउन सकिन्छ । साथै घुम्ती तथा लुपहरूमा सजिलै घुमाउनका लागि क्ल्याम्प प्रणाली प्रयोग गरी साइकल र ट्रेलर जोडिन्छ ।

बाइसाइकल ट्रेलर निर्माणका लागि निम्न सामग्रीहरूको आवश्यकता पर्दछ:

- पाङ्ग्रा
- ब्रेकिङ्ग प्रणाली (Braking system)
- एक्सेल (Axle)
- क्ल्याम्प प्रणाली (Clamp system)
- नटबोल्ट तथा अन्य सामग्रीहरू (Nut bolt & other accessories)

बाइसाइकल ट्रेलरका उपकरण एवं सामग्रीहरू तराईका स्थानीय बजारमा सजिलै उपलब्ध हुन सक्ने हुनाले तराई क्षेत्रको भित्री बाटो, विकट समुदायमा यसको प्रयोग बढी उपयोग मानिएको छ ।

२. बाइसाइकल ट्रेलरका फाइदाहरू

निम्न फाइदाहरूका कारण बाइसाइकल ट्रेलरको आवश्यकता महसुस गरिएको हो :

- सामान ढुवानी गर्नका लागि उपयुक्त वैकल्पिक उपाय ।
- निजीस्तरबाट लगानी गर्न, व्यवस्थापन गर्न र प्रयोगमा ल्याउन सकिने ।
- बन्द, हडतालका समयमा समेत बिना रोकतोक प्रयोग गर्न सकिने ।
- सजिलो तथा कम खर्चिलो प्रविधि भएको हुँदा निम्नस्तरका व्यक्तिहरूका लागि समेत सजिलैसँग उपलब्ध हुन सक्ने ।

- इन्धनको प्रयोग नहुने हुँदा वातावरण प्रदूषण नहुने ।
- स्थानीय बजारमा निर्माण सामग्री उपलब्ध हुने ।
- स्थानीय निर्माणकर्ताहरूद्वारा सजिलै निर्माण गर्न सकिने ।
- सजिलैसँग प्रविधिको हस्तान्तरण गर्न सकिने हुँदा विस्तार गर्न सजिलो हुने ।
- महिला तथा बुढाबुढीहरूले पनि चलाउन सक्ने हुँदा मानवस्रोतको अधिकतम परिचालन हुने ।
- ट्रेलरलाई आवश्यकतानुसारको आकारमा बनाउन सकिने ।

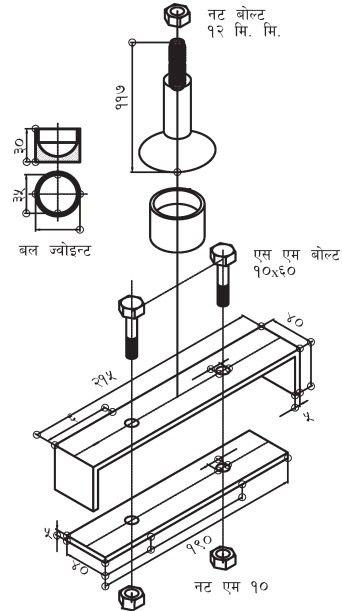
३.०. बाइसाइकल ट्रेलरका लागि आवश्यक पार्टपुर्जाहरू

३.१ क्ल्याम्प प्रणाली (Clamp system)

बाइसाइकल ट्रेलरको अगाडिको साइकललाई क्ल्याम्प प्रणालीद्वारा जोडिन्छ । साइकलको क्यारियरसँग दुइओटा एम.एस. फ्ल्याट (फलामका पाता) को बीचमा राखी १० मि.मि.को नटबोल्टले कसिन्छ । साइकलको ह्याण्डल घुमाउँदा ट्रेलरमा रहेको सामानको अवस्थालाई परिवर्तन नगराउन क्ल्याम्प प्रणालीमा बल जोइन्ट प्रयोग गरिने हुँदा ट्रेलरलाई सजिलै घुमाउन सकिन्छ । बल जोइन्टको ४० मि.मि. व्यासको सिलिण्डरको Base, एम.एस. (Flat) पातासँग वेल्डिङ् गरिन्छ ।

क्ल्याम्प प्रणालीमा निम्न सामग्रीहरूको आवश्यकता पर्दछ -

- १० x ६० मि.मि.को नट तथा बोल्ट - २ ओटा
- २१५ x ४० x ४० x ५ मि.मि.को एम.एस. फ्ल्याट पाता - १ ओटा
- १९० x ४० x ५ मि.मि.को एम.एस. फ्ल्याट पाता - १ ओटा
- ११७ मि.मि. उचाइको बल जोइन्ट प्रणाली
- १२ मि.मि.को नटबोल्ट - १ ओटा

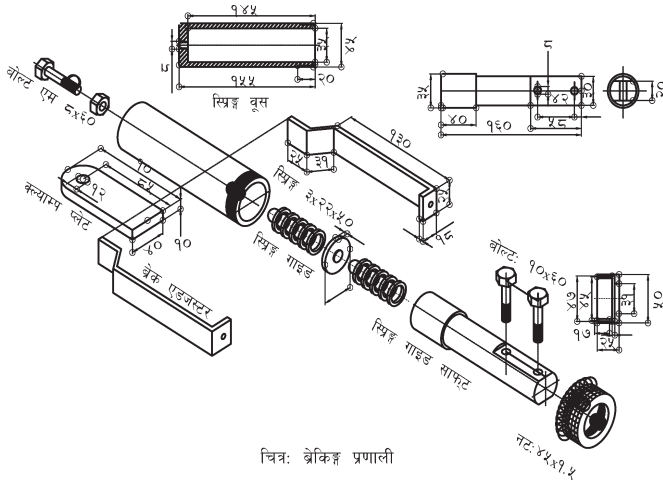
चित्र: क्ल्याम्प प्रणाली

३.२ ब्रेकिङ प्रणाली (Braking system)

बाइसाइकल ट्रेलरको गति सन्तुलन गर्न तथा आपतकालीन अवस्थामा पूर्ण रूपमा गति नियन्त्रण गर्न गतिरोधक (Brake) को प्रयोग गरिन्छ । यसमा ४५ मि.मि. व्यासको सिलिन्ड्रिकल पाइप प्रयोग गरिएको हुन्छ । यस पाइपको पछिल्लो भागमा २५ मि. मि.को नटबोल्ट प्रयोग गरी स्पिङलाई पाइपको बीचमा पारिन्छ । ३ x २२ x ५० मि.मि.को स्पिङको बीचमा ४ मि.मि. बाक्लो (फलामे पाता) एम.एस. प्लेटलाई स्पिङ गाइडको रूपमा प्रयोग गरिन्छ, जसले स्पिङको कार्य क्षमता हास हुनबाट बचाउँछ । चालकले ब्रेक लगाए पछि स्पिङ गाइड साफ्ट सिलिण्डर भित्र पस्न गई ब्रेक तार तन्किन्छ, जसको कारण ब्रेक लिभर खुम्चिन्छ । ब्रेक लिभरको खुम्चाइले पाइपको रिङमा ब्रेक सुले समाई गति नियन्त्रण गर्दछ ।

ब्रेकिङ प्रणालीमा निम्न सामग्रीहरूको आवश्यकता पर्दछ -

- ८ x ६० मि.मि.को नटबोल्ट
- ३ x २२ x ५० मि.मि.को स्पिङ
- १४५ मि.मि. लम्बाई, ४५ मि.मि.को बाह्य व्यास भएको सिलिण्डर
- ३२ मि.मि. व्यास, ४ मि.मि. गुम भएको एम.एस. प्लेट
- १३० मि.मि. लम्बाइको ब्रेक एडजस्टर
- क्ल्याम्प प्लेट
- ब्रेक सु
- ब्रेक तार

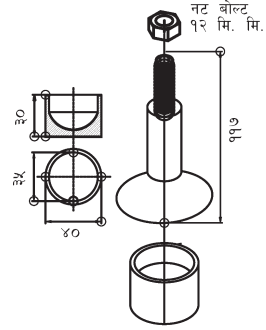

चित्र: ब्रेकिङ प्रणाली

३.३ बल जोइन्ट (Ball joint)

बाइसाइकल ट्रेलरको क्यारियर जोडिएको क्ल्याम्पलाई प्लेटमा वेल्डिङ गरिन्छ । यसको ४० मि.मि. व्यासको सिलिण्डरको तल्लो भाग क्याम्पिङ प्लेटको माथिल्लो भागमा वेल्डिङ गरिएको हुन्छ । ३५ मि.मि. व्यासको बल सिलिण्डर भित्र राखिएको हुन्छ । सिलिण्डर भित्र बल सजिलै घुम्न सक्ने हुँदा साइकलको साधारण दिसा परिवर्तनसँग ट्रेलरको दिशा परिवर्तन नगरी सुरक्षित किसिमले सामान ढुवानी गर्न सहयोग गर्दछ । अर्को अर्थमा, यसले साइकल र ट्रेलरको बीचमा लचकदार जोडाइको काम गर्दछ ।

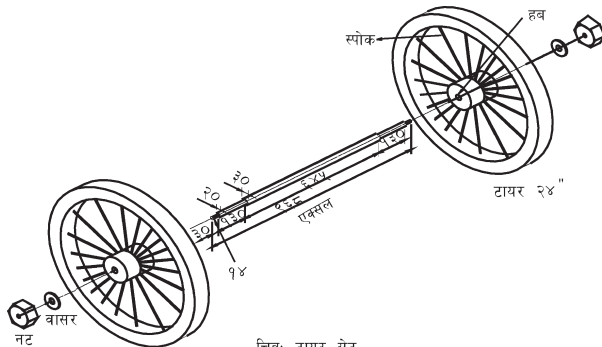
चित्र: बल जोइन्ट

३.४ पाङ्ग्रा (Wheel)

बाइसाइकल ट्रेलरमा क्यारियर र साइकलमा गरी जम्मा तीनओटा पाङ्ग्राको प्रयोग गरिन्छ । साधारणतया पाङ्ग्राको साइज २७ इन्च व्यासको हुन्छ ।

पाङ्ग्राका लागि निम्न सामग्रीहरूको आवश्यकता पर्दछ :

- एक्सल
- हब
- स्पोक
- टायर
- १४ मि.मि.को नटबोल्ट
- १४ मि.मि.को वासर

चित्र: टायर सेट

४. बाइसाइकल ट्रेलरको व्यवस्थापन प्रक्रिया

बाइसाइकल ट्रेलरलाई निजी प्रयोगमा पनि ल्याउन सकिन्छ। सामूहिक रूपमा सञ्चालन गर्दा गरिब समुदायका लागि बढी उपयोगी हुन्छ। ट्रेलरको व्यवस्थापनमा सम्बन्धित प्रयोगकर्ता नै बढी जिम्मेवार हुनुपर्दछ। यसबाट पर्याप्त फाइदा र दिगो सञ्चालन एवं व्यवस्थापन गर्न निम्न कुराहरूमा ध्यान पुऱ्याउनु पर्दछ :

- सामूहिक रूपमा सञ्चालित बाइसाइकल ट्रेलरको सञ्चालन र व्यवस्थापनको निरन्तरताका लागि यसको उपयोग गर्ने हरेक घरघुरीबाट सहभागिता जुट्ने प्रतिबद्धता जाहेर हुनुपर्दछ।
- उपयोग गर्ने समुदायको प्रतिनिधित्व हुनेगरी उपभोक्ता समितिको गठन गर्नुपर्दछ।
- आवश्यकतानुसार उपभोक्ता समितिका सदस्यहरू जम्मा भई आइपरेका समस्याहरूको समाधान गर्नुपर्दछ र व्यवस्थापनसम्बन्धी विषयहरूमा छलफल गरी ठोस निष्कर्षमा पुगनुपर्दछ।
- परियोजनाको सुरुमै व्यवस्थापन कोषको स्थापना गरी ट्रेलरको उपयोग गर्ने उपभोक्ताबाट रकम उठाई मर्मतसम्भार र सञ्चालन खर्चको व्यवस्था गर्नुपर्दछ।
- उपभोक्ता समितिमार्फत् आफ्नो प्रयोजनमा नभएको अवस्थामा ट्रेलरलाई भाडामा लगाई आयआर्जन गर्न सकिन्छ।
- उपभोक्ता समितिका सबै सदस्यहरू आवश्यक व्यवस्थापनको काममा जागरुक भई कार्यहरू सम्पन्न गर्नुपर्दछ।

४.१ मर्मतसम्भार

- बल जोइन्टमा घर्षण कम गर्न समय-समयमा तेल लगाउनुपर्दछ।
- चक्कामा धागो, कपडा, रौा जस्ता फोहोर बेरिने सम्भावना भएको हुँदा नियमित रूपमा चक्का सफा गर्नुपर्दछ।
- कमसेकम हप्तामा एकपटक नटबोल्टको जाँच गर्नुपर्दछ।
- आकासे पानी तथा चर्को घामबाट जोगाउन ट्रेलरलाई छायाँमा राख्नुपर्दछ।
- हप्तामा एकपटक (सम्भव भए दैनिक) चक्काको **Axle, Hub** मा तेल लगाउनुपर्दछ।
- सञ्चालन गर्दा असाधारण आवाज सुनिएमा तुरुन्त जाँच गर्नुपर्दछ।
- ब्रेकिङ्ग प्रणालीमा बारम्बार तेल वा ग्रीज लगाउनु पर्दछ।

४.२ दैनिक सञ्चालन तथा मर्मतसम्भार

बाइसाइकल ट्रेलरको सञ्चालन गर्दा निम्न प्रक्रियाहरू अपनाउनुपर्दछ :

- प्रत्येक दिन चलाउनुभन्दा पहिले क्ल्याम्प प्रणाली र ब्रेकिङ्ग प्रणालीमा आवश्यकतानुसार ग्रीज, जलेको मोबिल वा तेलको प्रयोग गरेर उपकरणहरू चिप्लो पारी घर्षण कम गराउनुपर्दछ ।
- बाइसाइकल ट्रेलरमा बढीमा १०० किलोग्रामसम्म मात्र ढुवानी गर्नुपर्दछ ।
- प्रत्येक दिन प्रयोग पछि यसलाई सुरक्षित ठाउँमा राख्नुपर्दछ । सम्भावित आकासे वर्षा वा चर्को घामबाट बचाउन ट्रेलर राख्ने स्थानमा छानोको प्रबन्ध गर्नुपर्दछ ।
- बाइसाइकल ट्रेलर चलाउनु अघि दैनिक रूपमा यसका सबै सामग्रीहरूको जाँच गर्नुपर्दछ ।
- कुनै उपकरणमा गडबडी देखिएमा आवश्यकतानुसार मर्मत गर्ने वा फेर्ने गर्नुपर्दछ ।
- सञ्चालन गर्दा असाधारण आवाज सुनिएमा तुरुन्तै जाँच गर्नुपर्दछ ।

४.३ नियमित सम्भार

क्ल्याम्प प्रणालीमा हप्तामा एकपटक ग्रीज इन्जेक्सन गर्न प्रयोग गरी लुब्रिकेन्ट वा ग्रीज लगाउनुपर्दछ ।

४.४ सम्भावित समस्याहरूको समाधान

ट्रेलरको कुनै उपकरण राम्रोसँग चलेन भने निम्न उपायहरू अपनाउनुपर्दछ :

- ट्रेलरका सबै उपकरणहरूको अवस्था जाँच गर्नुपर्दछ । नटबोल्ट खुकुलो भएमा कस्तुपर्दछ र हराएमा फेर्नुपर्दछ ।
- ट्रेलरका उपकरणहरू जाम भएको वा खिया लागेको भए ग्रीज वा अन्य लुब्रिकेन्टको प्रयोग गरी मर्मत गर्नुपर्दछ ।
- स्थानीय स्तरमा समस्या समाधान गरी ट्रेलर प्रयोगमा ल्याउन सकिएन भने नजिकैको निर्माणकर्तासँग सम्पर्क गरी मर्मत गर्नुपर्दछ ।

५. प्रारम्भिक लागत

बाइसाइकल ट्रेलरको निर्माण लागत लगभग रु.५००० देखि रु.६००० सम्म पर्दछ । यसमा प्रयोग गरिने सामग्रीको गुणस्तर, निर्माणकर्तालाई दिनुपर्ने ज्याला रकम र निर्माणस्थलदेखि प्रयोगस्थलसम्मको ढुवानी खर्चका आधारमा ट्रेलरको वास्तविक लागत भर पर्दछ ।

६. बाइसाइकल ट्रेलरमा पार्टपुर्जा फेर्नुपर्ने अवस्था

निम्न अवस्थामा ट्रेलरका उपकरणहरू फेर्नुपर्दछ -

- सञ्चालन गर्दा असाधारण आवाज सुनिएमा र मर्मत पछि पनि सुधार नभएमा
- ब्रेक तार चूँडिएमा
- बोल्टको गुना बिग्रिएमा वा नट फुटेमा
- ब्रेकिङ प्रणालीको स्प्रिङ टुटेमा

७. बाइसाइकल ट्रेलर निर्माणमा संलग्न सङ्घसंस्थाहरू :

यातायातका विभिन्न साधनहरूका बारेमा धेरैलाई जानकारी भए तापनि वैकल्पिक यातायातका साधनका सम्बन्धमा सबैलाई जानकारी नहुन सक्छ। बाइसाइकल ट्रेलर एउटा वैकल्पिक यातायातको साधन भएकोले यसको प्रवर्द्धन कार्यका लागि प्राक्टिकल एक्शन नेपाल, लाजिम्पाटमा सम्पर्क राखी निर्माण गर्ने संस्थाहरूका बारेमा जानकारी लिन सकिन्छ। साथै प्राक्टिकल एक्शन नेपालद्वारा प्रवर्द्धन गरिएका विभिन्न स्थानीय निर्माणकर्ताहरूबाट पनि यस प्रणालीको बारेमा जानकारी पाउन सकिन्छ। यस्ता केही प्रमुख सङ्घसंस्थाहरूको नाम, ठेगाना र सम्पर्क फोन यसप्रकार छन् -

१. प्राक्टिकल एक्शन नेपाल
पण्डोल मार्ग ७५०, लाजिम्पाट
पो.ब.नं. १५१३५, काठमाण्डौ, नेपाल
फोन: ४४४६०१५, ४४३४४८२
फ्याक्स: ४४४५९९५
इमेल: info@practicalaction.org.np
वेब: www.practicalaction.org

२. श्री विजय बहादुर श्रेष्ठ
विजय इन्जिनियरिङ वर्क्स
अञ्चलपुर, वार्ड नं. ९
भैरहवा, नेपाल
फोन: ०७१-५२०६१३
फ्याक्स: ०७१-५२०६१३

३. श्री राजेन्द्र श्रेष्ठ
ATDGMI
बालाजु १६, काठमाण्डौ
फोन: ४३५६१९१
मोबाइल: ९८५१०४४०७२
इमेल: rshrestha@mail.com.np

४. श्री दुरदम थापा
अम्बिका फेब्रिकेटिङ्ग एण्ड इन्डस्ट्रिज
भक्तपुर, नेपाल
फोन: ६६१०३५३
मोबाइल: ९८५१०५२८५३

प्राक्टिकल एक्शन अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था हो । यो संस्था “सानो नै राम्रो हुन्छ” (Small is Beautiful) भन्ने विश्व प्रसिद्ध पुस्तकका लेखक स्व.डा. ई.एफ. सुमेकरद्वारा सन् १९६६ मा बेलायतमा स्थापना भएको हो । प्राक्टिकल एक्शन विभिन्न प्रकारका सस्तो, सुलभ र ठाउँ सुहाउँदो प्रविधिहरूको विकास तथा हस्तान्तरण गरी विकासोन्मुख मुलुकका गरीब जनताको जीवनस्तर सुधार्न कटिबद्ध छ । यसले परम्परागत प्रविधिको विकासमा जोड दिन्छ । यसले कम आय भएका ग्रामीण जनसमुदायको आर्थिक स्थितिमा सुधार ल्याई जीविकोपार्जनमा मद्दत पुऱ्याउँछ । संयुक्त अधिराज्य बेलायतमा प्रधान कार्यालय रहेको यो संस्था नेपाल बाहेक अन्य ६ विकासोन्मुख राष्ट्रहरूमा कार्यरत छ ।

प्राक्टिकल एक्शनले नेपालमा सन् १९७९ देखि आफ्नो कार्य प्रारम्भ गरेको हो । शुरुका करिब दुइ दशक सम्म लघु जलविद्युत् प्रविधिको विकास र विस्तारमा काम गरेको यस संस्थाले सन् १९९८ देखि भने आफ्नो कार्यक्षेत्र विस्तार गरी विभिन्न नविकरणीय उर्जा प्रविधिका साथै कृषि प्रशोधन, यातायात प्रविधि तथा दैवी प्रकोप नियन्त्रणका क्षेत्रमा काम शुरु गर्‍यो । हाल प्राक्टिकल एक्शनले नेपालमा जलवायु परिवर्तन, खाद्य सुरक्षा, दैवी प्रकोप व्यवस्थापन, साना उद्यमीहरूको वजारमा पहुँच, वायु उर्जाको विकास, वैकल्पिक यातायात, घर भित्रको धुवा नियन्त्रण र शहरी क्षेत्रको एकिकृत विकासका लागि कार्यक्रम संचालन गरिरहेको छ ।

प्राक्टिकल एक्शन नेपाल
पण्डोल मार्ग, लाजिम्पाट,
पो.ब.नं. १५१३५, काठमाण्डौ, नेपाल ।
फोन: ४४४६०१५ / ४४३४४८२
फ्याक्स: ४४४५९९५
इमेल: info@practicalaction.org.np
वेब: www.practicalaction.org